

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут права
Кафедра фінансового та податкового права

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему Стан фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб

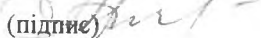
Здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня, II курсу, групи ПМФ-23-1, спеціальності 081 «Право»

освітньо-професійна програма «Правове забезпечення фінансової безпеки держави»

(підпис)

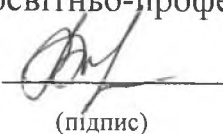
Галкіним Олексієм Валентиновичем
(П.І.Б.)

Науковий керівник Касьяненко Любов Михайлівна, доктор юридичних наук, професор

(підпис)

Керівник освітньо-професійної

програми

(підпис)

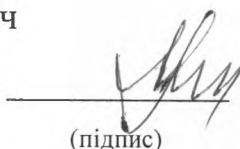
Білоус Віктор Тарасович, д.ю.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансового та податкового права протокол від «09» січня 2025 р. № 8.

Завідувач

кафедри

(підпис)

Глух М.В., к.ю.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

ІРПІНЬ – 2025

Реєстраційний № 6 27.01.2025р. [Signature]
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 07.01.2025р. [Signature]
(до захисту, (дата) (підпис)
на доопрацювання)

Результати захисту Відрішено 11.02.2025р. [Signature]
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: [Signature] М.В. Кармаліта
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії: [Signature] М.В. Глух
(підпис) (П.І.П.)
[Signature] В.Т. Білоус
(підпис) (П.І.П.)
[Signature] А.В. Гарбінська-Руденко
(підпис) (П.І.П.)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, ПІБ: керівника, голови комісії, членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ НАУКОВИМ КЕРІВНИКОМ				
Зміст роботи (якість теоретичного матеріалу, його зв'язок з практичним, вміння представляти матеріал в логічній послідовності, наявність висновків та пропозицій)	від 0 до 30	29		1. <i>[Signature]</i> 2. <i>[Signature]</i> 3. <i>[Signature]</i> 4. <i>[Signature]</i> 5. <i>[Signature]</i>
Дотримання вимог щодо оформлення	від 0 до 10	9		
Вчасне виконання роботи на всіх етапах у встановлені кафедрою терміни	від 0 до 5	5		
Рецензент	від 0 до 5	5		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	48		
ОЦІНЮВАННЯ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
Доповідь	від 0 до 10			1. <i>[Signature]</i> 2. <i>[Signature]</i> 3. <i>[Signature]</i> 4. <i>[Signature]</i> 5. <i>[Signature]</i>
Роздатковий матеріал	від 0 до 5			
Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	ПІБ: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	Віршиченко	11.02.25	

АНОТАЦІЯ

Стан фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Мета роботи полягає в аналізі стану фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні, виявлення проблемних аспектів у наданні соціальної та фінансової допомоги, а також розробка рекомендацій для вдосконалення правових механізмів і фінансових інструментів підтримки ВПО з урахуванням європейського досвіду.

Завданнями роботи є: проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні; аналізувати джерела фінансового забезпечення ВПО та механізми надання соціальної допомоги, пільг та субсидій; оцінити ефективність існуючих державних та місцевих програм підтримки ВПО з урахуванням соціальних та економічних викликів; вивчити європейський досвід фінансової та соціальної підтримки переміщених осіб і визначити можливості його застосування в Україні; розробити рекомендації щодо вдосконалення фінансово-правового забезпечення ВПО в Україні на основі проведеного дослідження;

Предметом дослідження є фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Об'єктом дослідження виступають суспільні відносини у системі фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Базою дослідження виступає Представництво Данської ради у справах біженців (Danish Refugee Council, DRC).

За результатами дослідження визначено, що ефективне фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб потребує наявності комплексу ключових передумов. До них належать: стабільне та достатнє фінансування програм підтримки ВПО; прозорість та зрозумілість механізмів надання соціальної допомоги; чітке визначення та дотримання прав ВПО у нормативно-правових актах; забезпечення доступу до актуальної інформації щодо правової та фінансової допомоги; налагоджена співпраця між державними органами, міжнародними організаціями та суб'єктами

господарювання; високий рівень довіри до державних інституцій; наявність макроекономічної стабільності для гарантування довгострокової підтримки ВПО.

Недоліки у виконанні цих передумов можуть негативно вплинути на якість фінансово-правового забезпечення та поглибити соціально-економічні проблеми внутрішньо переміщених осіб.

Одержані результати можуть бути використані:

- у сфері науково-дослідницької діяльності для подальшого вивчення особливостей фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб, аналізу ефективності програм підтримки та оцінки впливу фінансово-правових інструментів на соціальну інтеграцію ВПО;
- у навчальному процесі та навчально-методичній діяльності під час викладання дисциплін, таких як «Фінансове право», «Соціальний захист населення», «Міжнародне гуманітарне право», а також для вдосконалення навчальних програм, підготовки підручників і методичних посібників із зазначених тем;
- у правозастосовній сфері для підвищення ефективності реалізації нормативно-правових актів, які регулюють фінансову та правову підтримку внутрішньо переміщених осіб, забезпечення прозорості та єдності їх застосування;
- у правотворчій діяльності під час розробки та вдосконалення законодавчих актів, спрямованих на покращення фінансово-правового забезпечення ВПО та розробку нових інструментів підтримки.

Випускна робота містить 54 сторінки та список використаних джерел з 69 найменувань.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, фінансово-правове забезпечення, соціальний захист, державна підтримка, нормативно-правові акти, фінансова допомога, правова підтримка, міжнародна співпраця.

Рік виконання випускної роботи – 2024.

Рік захисту роботи – 2025.

ABSTRACT

The state of financial and legal support of internally displaced persons.

The purpose of this paper is to analyze the state of financial and legal support for internally displaced persons in Ukraine, to identify problematic aspects in the provision of social and financial assistance, and to develop recommendations for improving legal mechanisms and financial instruments to support IDPs, taking into account European experience.

The objectives of the work are: to analyze the legal framework governing the financial and legal support of internally displaced persons in Ukraine; to analyze sources of financial support for IDPs and mechanisms for providing social assistance, benefits and subsidies; to assess the effectiveness of existing state and local IDP support programs, taking into account social and economic challenges; to study the European experience of financial and social support for displaced persons and identify opportunities for its application in Ukraine; to develop recommendations for improving the financial and legal support of IDPs in Ukraine based on the study.

The subject of the study is the financial and legal support of internally displaced persons.

The object of the study is social relations in the system of financial and legal support of internally displaced persons in Ukraine.

The research is based on the work of the Danish Refugee Council (DRC).

The study found that effective financial and legal support for internally displaced persons requires a set of key prerequisites. These include: stable and sufficient funding for IDP support programs; transparency and clarity of social assistance mechanisms; clear definition and observance of IDPs' rights in legal acts; providing access to up-to-date information on legal and financial assistance; cooperation between government agencies, international organizations and business entities is established; high level of trust in state institutions; macroeconomic stability to guarantee long-term support for IDPs. Failure to fulfill these prerequisites may adversely affect the quality of financial and legal support and deepen the socio-economic problems of internally displaced persons.

The results can be used:

- in the field of research activities to further study the peculiarities of financial and legal support for internally displaced persons, analyze the effectiveness of support programs and assess the impact of financial and legal instruments on the social integration of IDPs;
- in the educational process and educational and methodological activities in teaching disciplines such as “Financial Law”, “Social Protection of the Population”, “International Humanitarian Law”, as well as for improving curricula, preparing textbooks and methodological manuals on these topics;
- in the law enforcement sphere to improve the efficiency of implementation of legal acts regulating financial and legal support for internally displaced persons, ensuring transparency and uniformity of their application;
- in lawmaking activities during the development and improvement of legislative acts aimed at improving the financial and legal support of IDPs and developing new support instruments.

The thesis contains 54 pages and a list of 69 references.

Keywords: internally displaced persons, financial and legal support, social protection, state support, regulations, financial assistance, legal support, international cooperation.

The year of graduation is 2024.

The year of protection of the work is 2025.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВПО - Внутрішньо переміщена особа

МОМ - Міжнародна організація з міграції

УВКБ ООН/ UNHCR- Управління Верховного комісара ООН у справах біженців

МКЧХ - Міжнародний комітет Червоного Хреста

DRC- Представництво Данської Ради у справах біженців

ЄСПЛ - Європейський суд з прав людини

ПТСР- Посттравматичний стресовий розлад

ОЕСР(OECD)- Організація економічного співробітництва та розвитку

ПРООН- Програма розвитку ООН

ВПП - Всесвітня продовольча програма

ЄС- Європейський Союз

KAMP(CIDA)- Канадське агентство міжнародного розвитку

НУО - Неурядова організація

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	9
1.1. Визначення поняття "внутрішньо переміщена особа"	9
1.2. Основні засади фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб.....	19
РОЗДІЛ II. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	23
2.1. Законодавство України та міжнародні стандарти щодо фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб.....	23
2.2. Проблеми фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні.....	27
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ.....	39
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51

ВСТУП

Актуальність теми. Тема фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) є надзвичайно актуальною в сучасній Україні. Через військову агресію, що триває, значна частина населення була вимушена покинути свої домівки, що спричинило серйозні соціальні, економічні та правові виклики. Фінансово-правова підтримка ВПО є важливою не лише з погляду забезпечення базових потреб людей, але й для створення умов для їхньої інтеграції в нові громади. Дослідження стану фінансово-правового забезпечення ВПО дозволяє не лише виявити існуючі проблеми, але й розробити пропозиції для вдосконалення правової бази та оптимізації фінансових інструментів підтримки ВПО.

Стан і ступінь розробки проблеми в спеціальній літературі. Проблематика фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями, особливо в контексті військових конфліктів, економічних криз та соціальної адаптації населення. У спеціальній літературі це питання розглядається з декількох основних точок зору: нормативно-правової, соціальної, економічної та фінансової.

Дослідження правового статусу ВПО зосереджуються на аналізі чинного законодавства України, зокрема Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" та підзаконних актів, які регулюють надання соціальної, житлової та фінансової підтримки ВПО. Науковці, такі як О. Мельник та А. Стефанюк, висвітлюють проблеми невідповідності національних норм міжнародним стандартам захисту ВПО, обмеженість правового регулювання у сфері фінансового забезпечення та низьку ефективність механізмів соціальної допомоги. Важливим напрямком є також дослідження європейських правових норм, які можуть бути імплементовані в українське законодавство для вдосконалення системи захисту ВПО.

Економічні питання фінансової підтримки ВПО, особливо з точки зору стійкості державного бюджету та місцевих ресурсів, широко розглядаються в

роботах українських економістів. Вчені досліджують джерела фінансування для забезпечення ВПО – державні субсидії, міжнародну допомогу та місцеві програми підтримки. Науковці, такі як Л. Бугайова та Ю. Шевченко, аналізують ефективність використання фінансових ресурсів, спрямованих на підтримку ВПО, наголошуючи на необхідності покращення прозорості та цільового використання коштів. Також досліджуються аспекти співфінансування програм допомоги з міжнародними партнерами, такими як ООН та Міжнародний Червоний Хрест.

Аспекти соціальної адаптації ВПО в приймаючих громадах розглядаються в роботах українських та зарубіжних соціологів та юристів. Особливу увагу приділяють інтеграції ВПО в нові громади, доступу до працевлаштування, освіти та охорони здоров'я. Наприклад, О. Гнатюк і Л. Дорош досліджують соціально-правові аспекти забезпечення прав ВПО в Україні та висвітлюють проблеми дискримінації ВПО в працевлаштуванні, доступі до житла та кредитування.

Мета дослідження. Метою роботи є аналіз стану фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні, виявлення проблемних аспектів у наданні соціальної та фінансової допомоги, а також розробка рекомендацій для вдосконалення правових механізмів і фінансових інструментів підтримки ВПО з урахуванням європейського досвіду.

Завдання роботи. Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання дослідження: проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні; розглянути джерела фінансового забезпечення ВПО та механізми надання соціальної допомоги, пільг та субсидій; оцінити ефективність існуючих державних та місцевих програм підтримки ВПО з урахуванням соціальних та економічних викликів; вивчити європейський досвід фінансової та соціальної підтримки переміщених осіб і визначити можливості його застосування в Україні; розробити рекомендації щодо вдосконалення фінансово-правового забезпечення ВПО в Україні на основі проведеного дослідження.

Об'єктом даного дослідження є суспільні відносини у системі фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Предметом дослідження є фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб.

Методи дослідження. Для дослідження теми фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) використовуються комплексні наукові методи, які забезпечують глибокий аналіз і обґрунтовані висновки. Основні методи дослідження включають: метод аналізу та синтезу – використовується для дослідження нормативно-правової бази, яка регулює фінансове забезпечення ВПО. За допомогою цього методу проводиться аналіз чинного законодавства, міжнародних угод та рекомендацій щодо підтримки ВПО, а також здійснюється синтез інформації для визначення основних проблемних аспектів. Порівняльно-правовий метод – застосовується для порівняння української системи фінансово-правового забезпечення ВПО з практиками інших країн, таких як Грузія, Сирія та країни Європейського Союзу. Це дозволяє виявити переваги та недоліки різних підходів і визначити можливість імплементації успішних практик в Україні. Системний метод – використовується для розгляду проблеми фінансово-правового забезпечення ВПО як комплексного явища, що включає правові, економічні, соціальні та фінансові аспекти. Даний метод дозволяє структурувати інформацію та встановити взаємозв'язок між різними елементами системи підтримки ВПО. Метод прогнозування – застосовується для оцінки потенційного розвитку ситуації з фінансово-правовим забезпеченням ВПО в Україні в майбутньому, на основі тенденцій та динаміки, виявлених у ході дослідження. Це дозволяє надати рекомендації щодо вдосконалення системи підтримки. Статистичний метод – використовується для збору та аналізу статистичних даних про кількість ВПО, обсяги фінансової допомоги, ефективність програм підтримки та інші кількісні показники. Цей метод допомагає визначити масштаби проблеми та оцінити результати державних і місцевих програм. Метод соціологічного опитування – для отримання первинних даних про реальні

потреби ВПО та їхню оцінку отриманої підтримки, планується проведення опитувань або інтерв'ю серед внутрішньо переміщених осіб. Це допоможе виявити практичні проблеми, з якими стикаються ВПО, та врахувати їх думку при розробці рекомендацій.

База дослідження. Рада з питань внутрішньо переміщених осіб при Дарницькій районній державній адміністрації в місті Києві, практика в Представництві Датської ради у справах біженців (Danish Refugee Council, DRC).

Науково-практична цінність одержаних результатів. Отримані результати під час аналізу сучасного стану фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) дозволяють не лише оцінити його ефективність, а й усвідомити необхідність змін у чинній системі, особливо у правовому регулюванні.

Запропоновані напрями вдосконалення правового забезпечення фінансової підтримки ВПО можуть бути використані державними органами, які відповідають за реалізацію соціальної та фінансової політики, включаючи Міністерство соціальної політики України.

РОЗДІЛ І. ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

1.1. Визначення поняття "внутрішньо переміщена особа"

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) — це люди, які змушені залишити свої домівки через певні обставини, але залишаються в межах своєї країни. До таких обставин належать збройні конфлікти, природні катастрофи, політичні переслідування або інші надзвичайні ситуації. Визначення поняття "внутрішньо переміщені особи" є важливим для забезпечення ефективного фінансово-правового захисту цієї верстви населення.

Фінансово-правове забезпечення ВПО відіграє ключову роль у соціальному захисті та відновленні життя після втрат та стресу. Воно включає в себе різні фінансові та правові механізми, спрямовані на надання допомоги, відновлення прав і соціального статусу цих осіб. Основні аспекти визначення та підтримки ВПО можна розглядати з таких позицій:

Розуміння обставин та причин переміщення, які змусили людей залишити свої оселі, є важливим для визначення їхнього статусу та потреб у фінансовій підтримці. Правильне визначення обставин переміщення дозволяє забезпечити більш точне адресування допомоги [13, с. 256]. Серед основних факторів переміщення виділяють військові конфлікти та громадянські війни, що змушують людей залишати свої домівки, оскільки вони створюють середовище нестабільності, небезпеки та страху. Конфлікти призводять до масових порушень прав людини, загроз життю, руйнування інфраструктури та економічних криз, що робить життя в рідних містах неможливим. Внаслідок таких подій великі групи населення опиняються в зоні ризику і змушені шукати безпечніші місця для проживання.

Конфлікт на сході України, що розпочався у 2014 році, є одним із таких прикладів. У результаті бойових дій на територіях Донбасу, тисячі сімей змушені були покинути свої домівки, рятуючись від небезпеки. За оцінками ООН, внутрішньо переміщеними особами (ВПО) в Україні стали понад 1,5

мільйона людей, які шукали притулку в інших регіонах країни [22, с. 144]. Внутрішнє переміщення стало складним випробуванням для багатьох сімей, які залишили не тільки свої будинки, але й робочі місця, соціальні зв'язки та джерела доходу.

Збройні конфлікти, такі як війна на Сході України, мають далекосяжні наслідки. Вони не тільки змушують людей залишати рідні місця, але й сприяють порушенню економічних і соціальних елементів їхнього життя. Люди, які залишають зони конфлікту, стикаються з труднощами адаптації на новому місці: пошуком роботи, житла, доступу до медицини та освіти. Більше того, державні та місцеві органи влади часто не можуть впоратися з напливом переміщених осіб, що посилює соціальну напругу.

Подібні ситуації спостерігаються і в інших країнах, які постраждали від військових конфліктів.

Природні катастрофи – це природні явища, такі як пожежі, повені, землетруси та інші стихійні лиха, що також можуть призводити до масових переміщень населення. У таких ситуаціях люди змушені залишати свої домівки через загрозу життю, здоров'ю та втрату майна. Природні катастрофи стають додатковим випробуванням для державних органів та міжнародних організацій, оскільки вони мають негайно реагувати на наслідки лиха, забезпечуючи внутрішньо переміщених осіб (ВПО) необхідною допомогою.

Наприклад, землетрус у 2010 році на Гаїті став однією з найгірших природних катастроф сучасності. Стихія завдала масштабних руйнувань, в результаті чого мільйони людей втратили житло і були змушені переміщуватися в межах країни [6, с. 96]. Пошкодження будівель, інфраструктури, та інженерних споруд значно ускладнило процес повернення людей до нормального життя. Крім того, брак ресурсів для відновлення житла і забезпечення необхідних умов для проживання підштовхує до тривалої міграції всередині країни.

Повені є ще однією з поширених причин вимушеного переміщення. Вони можуть раптово затопити цілі райони, знищити домівки та посіви, спричиняючи

не тільки матеріальні втрати, але й значні ризики для життя та здоров'я населення

Стихійні лиха можуть викликати довгострокові наслідки. Люди, які втратили своє майно через пожежі, землетруси чи урагани, часто потребують фінансової допомоги для відновлення житла та повернення до нормального життя. Державні програми відновлення та підтримки, які спрямовані на компенсацію втрат та надання тимчасового житла, відіграють важливу роль у подоланні наслідків таких катастроф. Особливу увагу слід приділяти найбільш вразливим категоріям населення, які найчастіше страждають від стихійних лих – літнім людям, дітям та людям з інвалідністю.

Таким чином, природні катастрофи не лише руйнують інфраструктуру, але й змушують мільйони людей залишати свої домівки, шукати безпечніші умови для життя та підтримку з боку держави.

У багатьох країнах світу люди стають внутрішньо переміщеними особами (ВПО) через політичні переслідування, етнічні конфлікти або інші форми соціальних репресій. Такі ситуації ставлять цих осіб у вразливе становище, створюючи для них додаткові ризики та потребу в посиленому правовому захисті.

Політичні переслідування є ще однією з основних причин, через яку люди змушені залишати свої домівки. Уряди або інші політичні групи часто вдаються до репресій проти осіб, які мають відмінні погляди або виступають проти чинної влади. У таких випадках громадяни стають мішенню для переслідувань, що змушує їх шукати безпечніші місця для проживання. Вони ризикують життям або свободою через свої переконання, тому вимушені шукати захисту всередині країни, оскільки не завжди є можливість виїхати за її межі.

Крім політичних переслідувань, етнічні конфлікти також є значним фактором внутрішнього переміщення. У багатьох країнах етнічні меншини зазнають дискримінації, обмеження прав, насильства та переслідувань, що змушує їх залишати рідні місця. Такі конфлікти зазвичай спричинені соціальними, релігійними або культурними розбіжностями, що стають

причиною напруги між різними етнічними групами. Люди, які піддаються етнічним переслідуванням, часто змушені залишати свої місця проживання в пошуках безпеки.

Прикладом такого переслідування є ситуація в М'янмі, де етнічна меншина рохінджа протягом багатьох років зазнає репресій та насильства з боку державних сил. В результаті цих дій мільйони рохінджа були змушені залишити свої домівки і переміщуватися в межах країни або навіть тікати до сусідніх країн. Масове переселення рохінджа стало однією з найгірших гуманітарних криз сучасності, що вимагає міжнародної уваги та підтримки [4, с. 110].

Здійснення аналізу основних причин внутрішнього переміщення є важливим для розробки ефективних стратегій фінансово-правового забезпечення ВПО. Розуміння цих причин допомагає краще оцінювати потреби ВПО і створювати механізми підтримки, що враховують їхні специфічні потреби та обставини.

Внутрішньо переміщені особи мають право на захист своїх основних прав і свобод. Визначення гарантій та правового статусу ВПО є критично важливим для забезпечення їхнього соціального захисту та відновлення нормального життя, включаючи право на життя, безпеку, охорону здоров'я, доступ до освіти та гідні умови проживання [2, с. 102].

З метою захисту їхніх прав та забезпечення основних гарантій держава розробила систему правового забезпечення, яка включає нормативно-правові акти національного та міжнародного рівня. Правове забезпечення ВПО є ключовим аспектом їх інтеграції в нові громади, забезпечення їхніх соціально-економічних прав та гарантій на належний рівень життя.

Таким чином ВПО мають: право на захист, право на житло та право на фінансову підтримку.

Внутрішньо переміщені особи мають право на захист від дискримінації, насильства та експлуатації. Держави повинні створювати умови, що гарантують їм безпеку та рівність перед законом. Основою правового захисту ВПО в

Україні є Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" (2014) [28]. Цей закон визначає статус ВПО, їхні права, обов'язки державних органів щодо їхнього захисту, а також механізми соціальної підтримки. Зокрема, закон передбачає право на отримання статусу ВПО, соціальної допомоги та компенсацій. Отримання статусу ВПО вимагає від заявника дотримання певних формальностей та виконання визначених законодавством процедур. Насамперед, особа повинна подати заяву до органу соціального захисту населення за місцем свого фактичного проживання. Це є ключовим моментом, оскільки від місця проживання залежить, який саме орган буде розглядати заяву та надавати підтримку. До заяви обов'язково додаються копії документів, що підтверджують особу, а також документи, що засвідчують обставини, які призвели до переміщення. Це можуть бути різні документи, такі як свідоцтво про право власності на нерухомість у зоні конфлікту, довідки з роботи, медичні документи або інші свідоцтва, що підтверджують факт переміщення. Важливим етапом є розгляд заяви органами соціального захисту. Згідно із законодавством, органи мають визначений термін для розгляду заяви і ухвалення рішення. Якщо всі вимоги дотримані, і подані документи відповідають вимогам, заявник отримує довідку про взяття на облік як внутрішньо переміщена особа. Ця довідка надає право на низку пільг та соціальну підтримку, включаючи соціальну допомогу, медичне забезпечення, доступ до освіти та інші види підтримки, визначені законодавством [41,с. 49],[31].

Також держава гарантує підтримку у працевлаштуванні ВПО, надаючи їм можливість безкоштовної перекваліфікації, доступу до програм зайнятості та підтримки підприємницької діяльності [37, с. 104].

Безсумнівно важливо, щоб ВПО мали доступ до безпечного та доступного житла, що відповідає їхнім потребам. ВПО мають право на отримання тимчасового або постійного житла, на умовах, визначених законодавством, включаючи участь у державних програмах з будівництва та купівлі житла [21, с. 76].

Україна, як держава-член ООН, взяла на себе зобов'язання забезпечувати дотримання міжнародних стандартів у сфері захисту прав ВПО. Одним із ключових міжнародних документів є Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення, розроблені ООН у 1998 році, які визначають права ВПО на захист та гуманітарну допомогу, а також зобов'язання держав щодо їхньої інтеграції та реінтеграції [54].

Зокрема, Україна зобов'язана забезпечувати: доступ до правосуддя та захист від дискримінації, а це означає, що ВПО повинні мати рівний доступ до правосуддя, незалежно від їхнього статусу, та бути захищеними від будь-яких форм дискримінації [63, с. 93]; доступ до соціальних послуг, тобто ВПО мають право на доступ до медичних, освітніх та соціальних послуг на рівних умовах з іншими громадянами держави [45, с. 130].

На рівні місцевих громад важливу роль у захисті прав ВПО відіграють місцеві органи влади, які відповідають за реалізацію державної політики щодо ВПО. Основними гарантіями на місцевому рівні є: забезпечення доступу до адміністративних послуг, в такому випадку ВПО повинні мати можливість безперешкодно отримувати адміністративні послуги, такі як оформлення документів, реєстрація місця проживання тощо [46, с. 76]; підтримка у соціальній інтеграції коли місцеві громади мають сприяти соціальній інтеграції ВПО, надаючи підтримку у працевлаштуванні, доступі до житла та інших соціально значущих послуг [48, с. 134];

Важливою складовою правового регулювання є створення механізмів моніторингу та оцінки ефективності реалізації прав ВПО на місцевому рівні, що дозволяє своєчасно виявляти та вирішувати проблеми, з якими стикаються ВПО [54].

Незважаючи на наявність розробленої системи правового забезпечення, ВПО стикаються з рядом викликів, які вимагають подальшого вдосконалення законодавства та практики його реалізації. Серед основних проблем: бюрократичні перепони – у багатьох випадках ВПО стикаються з бюрократичними перешкодами під час отримання соціальної допомоги, що

значно ускладнює їхній доступ до необхідних ресурсів [21, с.76]; недостатня інформованість – багато ВПО не знають про свої права та можливості, що ускладнює їхню інтеграцію та використання державних програм підтримки [49, с. 82]; недостатність фінансової підтримки – державні програми часто не забезпечують достатній рівень фінансової підтримки, що не дозволяє ВПО повноцінно адаптуватися до нових умов життя [45, с.130].

Для подолання цих викликів важливо продовжувати роботу над удосконаленням правової бази, покращенням доступу ВПО до правової допомоги та збільшенням фінансування програм підтримки.

ВПО мають право на фінансову допомогу з боку держави та міжнародних організацій, що допомагає їм подолати матеріальні труднощі, пов'язані з переміщенням. Важливою частиною фінансово-правового забезпечення є розгляд фінансових інструментів та програм, що забезпечують матеріальну допомогу та підтримку економічного становища ВПО. Це можуть бути державні програми включаючи грошові виплати, підтримку у відновленні втраченого майна, а також програми з працевлаштування та професійної підготовки, міжнародна допомога та інші форми фінансової підтримки [20, с.128].

Державні програми– це спеціальні програми, які уряди часто розробляють для підтримки ВПО, вони включають грошові виплати, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, а також доступ до соціальних послуг, таких як медична допомога та освіта.

Міжнародна допомога може об'єднувати такі структури: міжнародні організації, такі як ООН, Представництво Датської Ради у справах біженців, Норвезька Рада у справах біженців, Міжнародний комітет порятунку (IRC), Європейський Союз, Червоний Хрест, надають значну фінансову підтримку державам, які стикаються з великою кількістю ВПО. Це може включати гуманітарну допомогу, фінансування проектів з відновлення інфраструктури, а також програми професійної підготовки для ВПО.

До інших форм фінансової підтримки можна віднести приватні ініціативи, благодійні організації, а також програми грантів для ВПО, які дозволяють їм розпочати власний бізнес або здобути нову професію.

Фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні є ключовим аспектом соціальної політики, що впливає на умови життя і інтеграцію переміщених осіб у нових громадах. Незважаючи на існуючі програми та механізми, їх реалізація та ефективність потребують постійного аналізу і вдосконалення.

Однією з основних форм підтримки ВПО є соціальна допомога. В Україні функціонує кілька державних програм, що надають фінансову допомогу внутрішньо переміщеним особам. Основним документом, що регулює ці питання, є Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [27]. Згідно з цим законом, ВПО мають право на допомогу з державного бюджету, яка включає як грошові виплати, так і різноманітні пільги [58].

Програма державної підтримки для ВПО передбачає виплати на покриття витрат на житло та комунальні послуги. Ці виплати мають на меті часткове покриття витрат на оренду житла та комунальні послуги, що допомагає ВПО впоратися з фінансовим тиском в умовах обмежених ресурсів [58].

Механізми фінансової допомоги для ВПО включають як прямі виплати, так і субсидії. Наприклад, ВПО можуть отримувати фінансову допомогу на покриття витрат на житло у вигляді грошових виплат, що здійснюються через органи соціального захисту населення. Крім того, існують субсидії для покриття витрат на комунальні послуги, які надаються на основі поданих заяв і документів, що підтверджують потребу в допомозі [36].

Важливим аспектом є також фінансова допомога у вигляді одноразових виплат, які можуть бути надані у випадку особливих потреб, таких як втрата майна чи надзвичайні ситуації. Такі виплати здійснюються на підставі розгляду індивідуальних заяв ВПО [23].

Окрім безпосередньої грошової допомоги, ВПО можуть отримувати підтримку у вигляді безкоштовного медичного обслуговування, освітніх послуг, а також консультацій та психологічної допомоги. Ці послуги частково фінансуються за рахунок державного бюджету, а частково за рахунок міжнародної гуманітарної допомоги та донорських організацій [56].

Міжнародні організації, такі як Міжнародна організація з міграції (МОМ) та інші гуманітарні агенції, надають додаткову підтримку ВПО, що включає не тільки фінансову допомогу, але й організацію тренінгів, надання правової допомоги та підтримки у інтеграції [56].

Незважаючи на наявність цих програм, їх ефективність часто піддається сумнівам. Основні проблеми, що виникають, включають бюрократичні перепони при отриманні допомоги, затримки у виплатах, недостатній рівень обізнаності ВПО про доступні програми та складність процесу подачі заяв [55]. Крім того, існує потреба у більш точному визначенні потреб ВПО та адаптації програм відповідно до цих потреб.

Для покращення фінансово-правового забезпечення ВПО в Україні необхідно здійснити комплексний аналіз діючих програм, вдосконалити механізми їх реалізації та забезпечити прозорість процесів. Важливо спростити бюрократичні процедури, підвищити рівень інформованості ВПО про доступні програми, а також забезпечити ефективний моніторинг та оцінку впливу цих програм на життя переміщених осіб. Ці заходи допоможуть забезпечити належний рівень підтримки для ВПО, сприяти їх інтеграції в нові громади та поліпшити їхнє соціальне та економічне становище.

Визначення поняття "внутрішньо переміщені особи" та детальний аналіз їхнього правового статусу є основоположними елементами для створення ефективної системи фінансово-правового забезпечення. Забезпечення належного рівня захисту та допомоги для ВПО є необхідним для відновлення їхнього соціального статусу, інтеграції в нові громади та забезпечення стабільності в державі. Комплексний підхід, що включає розгляд обставин переміщення, гарантій та правового статусу, а також механізмів фінансової

підтримки, дозволяє створити ефективну систему захисту та підтримки для цієї вразливої категорії населення [38, с. 78].

1.2. Основні засади фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб

Фінансове забезпечення внутрішньо переміщених осіб є одним із ключових елементів соціального захисту, що дозволяє підтримувати базовий рівень життя цієї вразливої категорії населення. Система грошових виплат та допомоги ВПО в Україні є складним і багатокомпонентним механізмом, що включає як державні, так і міжнародні джерела фінансування, а також різноманітні види допомоги, від грошових виплат до соціальних послуг. Нижче розглянемо основні елементи цієї системи та їхнє значення для ВПО.

З метою забезпечення мінімальних умов для життя та соціальної стабільності ВПО, уряд України запровадив ряд програм грошової допомоги. Основними елементами цієї системи є: щомісячна адресна допомога: для покриття витрат на проживання, включаючи оплату житлово-комунальних послуг. Ця допомога визначається залежно від складу сім'ї та інших факторів, таких як наявність інвалідності або кількість неповнолітніх дітей [47, с. 24], [17, с. 91].

Окрім щомісячної адресної допомоги ВПО можуть отримувати допомогу для оренди житла, це особливо актуально для тих, хто втратив власне житло внаслідок конфлікту на сході України чи анексії Криму. Державні програми з оренди житла є одним з пріоритетів у забезпеченні стабільного життя для ВПО [11]. Також можна отримати субсидії на оренду житла, які є важливою складовою фінансової допомоги. Ці субсидії допомагають ВПО знайти та утримувати стабільне житло, що є критично важливим для забезпечення їхньої безпеки та стабільності [17, с. 91].

Поряд з державними програмами, значну роль у фінансовому забезпеченні ВПО відіграє міжнародна допомога. Міжнародні організації, такі як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) та інші, надають фінансову підтримку як безпосередньо ВПО, так і державі для реалізації програм соціальної допомоги:

Грошові трансферти є також однією з найпоширеніших форм міжнародної допомоги. Це разові або регулярні виплати, що спрямовані на покриття базових потреб ВПО, таких як харчування, одяг, медична допомога та інші невідкладні витрати. Важливим аспектом таких програм є те, що вони дозволяють людям зберегти гідність і самостійність, даючи змогу самостійно розпоряджатися отриманими коштами [29].

Міжнародні організації надають важливу підтримку для реалізації програм для ВПО у вигляді грантів, програм фінансування та цільової допомоги.

Гранти від ООН та інших міжнародних організацій – Управління Верховного комісара ООН у справах біженців та інші міжнародні організації надають гранти для проектів, спрямованих на підтримку ВПО. Це може включати фінансування для гуманітарних програм, надання екстреної допомоги та реалізацію довгострокових проектів [43, с. 76].

Програми фінансування від неурядових організацій – багато НУО реалізують проекти для підтримки ВПО, включаючи надання медичних послуг, юридичної допомоги та організацію соціальних ініціатив. Ці організації часто працюють у співпраці з державними установами та міжнародними партнерами для максимізації ефективності допомоги [17, с. 91].

Цільова допомога – крім грошових виплат, міжнародні організації також надають цільову допомогу на конкретні потреби, такі як освіта, професійна підготовка або підтримка малого бізнесу. Ці програми допомагають ВПО не тільки вижити в умовах кризи, але й розвиватися, інтегруючись у нові громади [30]. Освітні та професійні програми допомагають ВПО інтегруватися в нове середовище та поліпшити свої економічні можливості. Діти та молодь ВПО можуть отримувати гранти та стипендії для продовження освіти. Це включає фінансову підтримку для шкільного навчання, вищої освіти та професійних курсів. Такі програми також часто надають навчальні матеріали та психологічну допомогу [17, с. 91]. Для дорослих ВПО існують програми, що надають можливості для перепідготовки та підвищення кваліфікації. Це може включати

курси, тренінги та сертифікаційні програми, що допомагають знайти нову роботу або розвинути бізнес [17, с. 91].

Окрім грошової допомоги, важливу роль у підтримці ВПО відіграє система соціальних послуг. Вона включає медичну допомогу, психологічну підтримку, юридичні консультації та допомогу у працевлаштуванні. Медична допомога полягає в тому, що ВПО мають право на безоплатну медичну допомогу в державних медичних закладах. Крім того, міжнародні організації часто фінансують мобільні клініки, що надають медичні послуги в місцях скупчення ВПО [14, с. 64]. Безоплатні юридичні послуги є важливим компонентом підтримки ВПО, особливо в питаннях відновлення документів, отримання компенсації за пошкоджене/знищене майно, захисту прав на майно, вирішення трудових спорів тощо. Урядові та неурядові організації співпрацюють для надання цієї допомоги, що є важливою складовою інтеграції ВПО у нові громади [41, с. 49].

Безоплатну правову допомогу постраждалим від збройного конфлікту в Україні надають багато міжнародних неурядових організацій. Однією з найактивніших і найбільш впливових організацій у цій сфері є Представництво Датської Ради у справах біженців (DRC) в Україні. З 2014 року DRC активно працює в Україні, надаючи допомогу тим, хто постраждав від конфлікту, а після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році значно розширила свою діяльність.

Одним із ключових напрямів роботи DRC є створення та підтримка цифрової платформи PravoVsim, яка надає безоплатну правову допомогу постраждалим особам. Ця платформа стала важливим інструментом для надання як первинної, так і вторинної правової допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО), громадянам, які втратили житло, роботу або зазнали інших втрат через війну. Платформа дає можливість отримати консультації з різних правових питань, таких як відновлення документів, доступ до соціальних виплат, захист прав на житло, трудові права тощо.

Правова допомога надається не лише в межах України. DRC також підтримує українських біженців, які вимушені були виїхати за кордон через війну. У багатьох країнах Європейського Союзу українці стикаються з питаннями легалізації, оформленням тимчасового або постійного статусу проживання, доступом до медичних послуг, соціальних пільг та трудових прав. Платформа DRC забезпечує безоплатну правову допомогу у цих питаннях, що дозволяє громадянам України отримувати юридичну підтримку не тільки в Україні, але й за її межами.

Такий підхід робить діяльність DRC унікальною та важливою для підтримки тисяч громадян України, які опинилися в скрутному становищі через збройний конфлікт, як на території держави, так і за її межами [19].

В умовах соціально-економічної кризи, яка супроводжує переміщення населення, підтримка працевлаштування ВПО є ключовою для їхньої економічної стабільності. Державні та міжнародні програми зосереджені на наданні професійної підготовки, консультуванні щодо працевлаштування та підтримці підприємницьких ініціатив серед ВПО [60, с. 58].

Психологічна підтримка та соціальна інтеграція допомагають ВПО справлятися з травматичними переживаннями та інтегруватися в нове середовище. Програми психологічної підтримки надають консультації та терапію для ВПО, що допомагає їм справитися з посттравматичним стресом, пов'язаним із втратою домівки та зміною соціального оточення та іншими психологічними проблемами, викликаними переміщенням [43, с. 76]. Соціальні інтеграційні ініціативи включають культурні заходи, соціальні клуби, освітні та професійні програми та інші активності, що сприяють соціальному включенню ВПО в нові громади. Результати показують, що такі заходи значно знижують рівень соціальної ізоляції ВПО, підвищуючи їхню участь у суспільному житті нових громад. Однак, для забезпечення стійкої інтеграції, необхідно постійно вдосконалювати ці програми, зокрема враховувати специфічні потреби різних груп ВПО, включаючи дітей, літніх людей та людей з інвалідністю.

РОЗДІЛ II. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

2.1. Законодавство України та міжнародні стандарти щодо фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб

Законодавча база, яка регулює питання внутрішньо переміщених осіб, є важливим елементом, що визначає права, обов'язки та захист цієї вразливої групи населення. В Україні питання ВПО регулюються як національним законодавством, так і міжнародними нормами, які забезпечують комплексний підхід до вирішення проблем внутрішнього переміщення.

Україна розробила ряд законодавчих актів, спрямованих на забезпечення прав та соціального захисту ВПО. Основним документом, що регулює статус ВПО, є Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", прийнятий у жовтні 2014 року. Цей закон визначає правовий статус ВПО, гарантує їхні основні права, включаючи право на житло, освіту, медичну допомогу, соціальне забезпечення та працю [15, с. 57].

Закон встановлює механізми державної підтримки, включаючи надання фінансової допомоги, забезпечення житлом та підтримку у працевлаштуванні. Також передбачено реєстр Єдиного державного реєстру внутрішньо переміщених осіб, який сприяє координації заходів щодо їхньої підтримки на всіх рівнях державного управління [16].

Міжнародні стандарти щодо внутрішньо переміщених осіб також мають важливе значення для формування національної політики та законодавства. Україна, як член ООН та інших міжнародних організацій, зобов'язана дотримуватися міжнародних норм, які регулюють питання захисту ВПО.

Ключовим міжнародним документом у цій сфері є "Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення", прийняті у 1998 році під егідою ООН. Ці принципи визначають обов'язки держав щодо запобігання внутрішньому переміщенню, захисту прав ВПО та створення умов для їхнього повернення або інтеграції в нові громади [50, с. 48]. Принципи охоплюють широкий спектр

прав, включаючи право на захист від насильства, доступ до гуманітарної допомоги, житла, праці та освіти.

Окрім цього, Європейська конвенція з прав людини та Рада Європи також активно працюють над захистом прав ВПО в Україні, забезпечуючи відповідність національного законодавства міжнародним стандартам. Наприклад, Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) ухвалив кілька важливих рішень, які встановлюють прецеденти щодо захисту прав ВПО в Україні та інших країнах [26, с. 96].

Хоча Україна здійснила значний прогрес у законодавчому забезпеченні прав ВПО, залишаються певні виклики, зокрема, недостатня координація між державними органами, проблеми з реалізацією законодавства на місцевому рівні та обмеженість фінансових ресурсів [1, с. 123]. Крім того, важливим питанням залишається забезпечення ефективного захисту прав ВПО у судових інстанціях, а також доступу до правової допомоги.

Міжнародна спільнота, зокрема ООН, ЄС та інші організації, продовжують надавати технічну і фінансову підтримку Україні для покращення законодавчої бази та забезпечення прав ВПО. Така співпраця сприяє посиленню спроможності держави у вирішенні проблем внутрішнього переміщення, що, в свою чергу, позитивно впливає на соціальну стабільність та розвиток країни.

Внутрішнє переміщення осіб, спричинене конфліктами, природними катастрофами або іншими надзвичайними ситуаціями, є глобальною проблемою, яка потребує комплексного підходу для ефективного захисту та підтримки внутрішньо переміщених осіб. Міжнародні стандарти та угоди відіграють ключову роль у встановленні загальних рамок і принципів, які регулюють питання внутрішнього переміщення. Вони забезпечують не лише основи для захисту прав ВПО, але й орієнтири для розробки національних політик і законодавства, спрямованих на підтримку цієї вразливої категорії населення.

Іншим значущим документом є "Конвенція про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей" (1990 рік), яка, хоча й спрямована на

захист прав мігрантів, містить положення, які можуть бути застосовані до ВПО у контексті забезпечення їхніх прав на працю та соціальний захист. Цей документ підкреслює важливість забезпечення доступу до правосуддя та соціальних послуг для всіх осіб, незалежно від їхнього статусу [51, с. 72].

Крім загальних принципів, які приймаються на міжнародному рівні, існують також регіональні угоди, що мають важливе значення. Наприклад, "Африканська хартія з прав людини та народів" (Кампанійська угода) прийнята у 2009 році, стала першим обов'язковим регіональним документом, який спеціально спрямований на вирішення проблем внутрішнього переміщення на Африканському континенті. Ця угода зобов'язує держави-учасниці вживати заходів для захисту ВПО, включаючи надання гуманітарної допомоги, захист від дискримінації та гарантію прав людини [8, с. 54].

На європейському рівні важливу роль у захисті прав ВПО відіграє "Європейська конвенція з прав людини" (1950 рік) та її Факультативні протоколи. Хоча ця конвенція не спрямована виключно на ВПО, її положення застосовуються до всіх осіб, що перебувають під юрисдикцією держав-членів Ради Європи, включаючи ВПО. Важливим є те, що ЄСПЛ у своїх рішеннях неодноразово підкреслював необхідність дотримання прав ВПО, включаючи право на житло, захист від насильства та доступ до правосуддя [26, с. 96].

Хоча основною метою "Глобального договору про біженців" (2018 рік) є регулювання питань, пов'язаних із біженцями, його положення також можуть бути застосовані до ВПО в контексті пошуку тривалих рішень та забезпечення їхнього доступу до основних прав і послуг. Цей договір підкреслює важливість міжнародної співпраці та солідарності у вирішенні проблем переміщення, включаючи розподіл відповідальності між державами та підтримку країн, що приймають переміщених осіб [65, с. 102].

Два основні міжнародні документи у сфері прав людини — "Міжнародний пакт про громадянські та політичні права" та "Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права" (1966 рік) також стосуються питань внутрішнього переміщення. Вони забезпечують загальний захист прав

людини, включаючи право на життя, свободу пересування, право на житло, освіту та працю. Ці пакти встановлюють загальні стандарти, які повинні виконуватися державами для захисту прав всіх осіб, включаючи ВПО [52, с. 65].

Незважаючи на існування широкого спектру міжнародних стандартів та угод, їх імплементація на національному рівні залишається складним завданням для багатьох країн. Це зумовлено різними факторами, такими як обмежені ресурси, політична нестабільність, а також відсутність належної координації між державними органами та міжнародними організаціями. Проте, міжнародні угоди продовжують слугувати важливим орієнтиром для держав у розробці та впровадженні політик і програм, спрямованих на підтримку ВПО [3, с. 88].

2.2. Роль та проблеми фінансово-правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні

Фінансове забезпечення є основою для відновлення життєдіяльності внутрішньо переміщених осіб. Воно дозволяє задовольнити основні потреби, забезпечує економічну стабільність та сприяє реінтеграції в суспільство.

Фінансова підтримка надає внутрішньо переміщеним особам можливість отримати житло, медичну допомогу, освіту та інші необхідні послуги. Це особливо важливо в умовах, коли багато ВПО втратили своє майно і джерела доходу. Наприклад, в Україні надання фінансової допомоги ВПО здійснюється через програми державної підтримки, спрямовані на забезпечення базових потреб [48, с. 134].

Програми фінансової підтримки сприяють економічній реінтеграції ВПО, надаючи їм можливість здобувати дохід та підтримувати себе та свої сім'ї. Це може включати навчальні програми, допомогу в працевлаштуванні, а також підтримку в пошуку роботи. Ефективна економічна реінтеграція сприяє зменшенню залежності від державної допомоги і підвищенню соціальної стабільності [10, с. 75].

Фінансова допомога також може бути спрямована на підтримку власних підприємницьких ініціатив ВПО. Це включає надання грантів або мікрокредитів для відкриття власної справи, що дозволяє ВПО стати фінансово незалежними та сприяє розвитку місцевої економіки. Такі ініціативи вже успішно реалізуються в різних країнах, зокрема через міжнародні організації, які підтримують підприємництво серед ВПО [7, с. 89].

Правове забезпечення є не менш важливим компонентом, який гарантує захист прав та свобод ВПО, створюючи правові рамки для їхнього безпечного та гідного життя.

Розробка та реалізація законодавчих актів і політик, що гарантують основні права ВПО, є необхідним кроком у забезпеченні їхнього правового статусу. Це включає право на житло, освіту, медичну допомогу та працю. У

багатьох країнах існують спеціальні закони, які визначають статус ВПО та передбачають їхні права та обов'язки [42, с. 140].

Одним із головних аспектів правового забезпечення є захист ВПО від будь-якої форми дискримінації на основі їхнього статусу, етнічної приналежності, релігії чи інших характеристик. Це забезпечується як на національному, так і на міжнародному рівнях через відповідні правові механізми та інструменти [2, с. 102].

Створення ефективних механізмів правозахисту, включаючи доступ до правової допомоги та можливість захисту своїх прав у суді, є важливою частиною правового забезпечення ВПО. Це включає надання безоплатної правової допомоги, а також забезпечення доступу до судових та інших правових інстанцій [25, с. 115].

Фінансове та правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб створюють комплексну систему підтримки, яка допомагає цим людям подолати виклики, пов'язані з переміщенням, і інтегруватися в нове соціальне середовище. Ефективність цієї системи визначає можливості для відновлення та розвитку ВПО, сприяючи стабільності та безпеці в суспільстві.

Конфлікти будь-якого масштабу та характеру можуть суттєво впливати на фінансово-правове забезпечення суспільства, ускладнюючи реалізацію заходів підтримки для ВПО та створюючи нові виклики для соціальної інтеграції. У контексті ВПО конфлікти мають особливо важливе значення, оскільки вони ускладнюють процеси забезпечення прав і свобод цих осіб, що прямо впливає на їхній фінансовий стан та правову захищеність. Конфлікти можуть мати як безпосередній, так і непрямий вплив на фінансово-правове забезпечення, порушуючи економічні, соціальні та правові механізми.

Вплив конфліктів на фінансове забезпечення проявляється зниженням економічної стабільності. Конфлікти зазвичай призводять до значних руйнувань інфраструктури, таких як дороги, будівлі, електромережі та системи водопостачання. Це негативно впливає на економічну активність, оскільки бізнеси зупиняються, промисловість занепадає, а місцеві ринки стають менш

доступними [29]. Зниження економічної стабільності веде до зменшення доходів населення та збільшення рівня безробіття. ВПО, які залишають свої домівки через конфлікти, часто стикаються з труднощами у пошуку роботи та забезпеченні базових потреб [44, с. 56].

Також під час конфліктів виникають проблеми з фінансуванням соціальних програм. В такому випадку уряди змушені перерозподілити фінансові ресурси на підтримку військових операцій або відновлення зруйнованої інфраструктури. Це може призвести до скорочення фінансування соціальних програм, що спрямовані на підтримку ВПО [19]. Наприклад, зменшення бюджетних витрат може призвести до скорочення або затримки у виплатах соціальних допомог, що безпосередньо вплине на фінансове становище ВПО [40].

Конфлікти можуть дестабілізувати фінансові інститути, такі як банки та кредитні установи, що ускладнює доступ до банківських послуг для ВПО [32, с. 47-54]. Зниження довіри до фінансової системи та збільшення ризиків можуть призвести до обмеження кредитування та підвищення ставок по кредитах. Це створює додаткові фінансові труднощі для ВПО, які можуть потребувати доступу до фінансових ресурсів для відновлення чи ведення господарської діяльності [64, с. 33-39].

Вплив конфліктів на правове забезпечення - конфлікти часто призводять до дезорганізації правової системи, що може включати втрату функціональності судів, правоохоронних органів і адміністративних структур [44, с. 56]. Ослаблення правової системи створює труднощі у забезпеченні прав ВПО, включаючи право на захист і доступ до правосуддя. Відсутність ефективних правових механізмів може призвести до збільшення випадків порушення прав ВПО та їхньої соціальної уразливості [9].

Часто конфлікти можуть створювати ситуації правової невизначеності, особливо коли відбуваються зміни в адміністративних чи територіальних межах [45, с. 130]. Наприклад, переселенці можуть стикатися з труднощами у встановленні свого правового статусу, що може вплинути на їхній доступ до

соціальних виплат і правових послуг. Зміни в законодавстві або політичній ситуації можуть ускладнити процес отримання статусу ВПО і відповідних гарантій [57].

У контексті конфліктів часто відбуваються швидкі зміни в законодавстві, що може бути результатом термінових політичних рішень або спроби адаптуватися до нових реалій [61]. Ці зміни можуть бути непередбачуваними і не завжди враховують потреби ВПО. Наприклад, нові закони можуть ускладнити процес отримання допомоги або змінити умови доступу до соціальних послуг, що веде до правової невизначеності та додаткових труднощів для ВПО [34, с. 10-16].

Конфлікти мають комплексний і глибокий вплив на фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб. Зниження економічної стабільності, проблеми з фінансуванням соціальних програм і нестабільність фінансових інститутів створюють значні виклики для забезпечення фінансових потреб ВПО. Одночасно, ослаблення правової системи, невизначеність правового статусу і часті зміни в законодавстві ускладнюють правовий захист і доступ до основних прав. Для ефективного подолання цих проблем важливо, щоб політика і програми підтримки ВПО були адаптовані до реалій конфліктних ситуацій та сприяли відновленню як фінансової, так і правової стабільності [33, с. 25-31].

Попри значні зусилля, спрямовані на підтримку ВПО, залишається ряд викликів, які потребують негайного вирішення. Недостатнє фінансування, бюрократичні перепони та низька обізнаність про доступні програми є основними проблемами, що обмежують ефективність заходів. Необхідно продовжувати роботу над спрощенням процедур отримання допомоги, покращенням міжвідомчої координації та розробкою нових підходів до інтеграції ВПО. Особливої уваги потребують питання підтримки дітей, літніх людей та інших вразливих груп ВПО, що стикаються з особливими труднощами у процесі адаптації.

Важливо також зазначити, що успіх заходів, спрямованих на підтримку ВПО, залежить не тільки від зусиль держави, але й від активної участі міжнародних організацій, громадянського суспільства та самих ВПО. Спільні зусилля усіх зацікавлених сторін можуть сприяти створенню більш ефективних механізмів підтримки та інтеграції, що відповідатимуть реальним потребам ВПО та сприятимуть їх соціальній та економічній стабілізації.

Забезпечення належної соціально-економічної підтримки, доступу до правової допомоги та успішної інтеграції ВПО є критично важливими для побудови стійкого та справедливого суспільства, яке здатне ефективно реагувати на виклики, пов'язані з внутрішнім переміщенням населення.

Вплив політичної нестабільності на ситуацію внутрішнього переміщення — це один з ключових факторів, що спричиняє внутрішнє переміщення населення.

Основні причини переміщення: конфлікти та насильство, переслідування та репресії, політичні зміни та революції. Внутрішні конфлікти, громадянські війни та збройні протистояння створюють небезпеку для життя населення. В Україні, починаючи з 2014 року, конфлікт на сході країни став причиною масового внутрішнього переміщення. Згідно з даними Міністерства соціальної політики України, понад 1,5 мільйона осіб були вимушені покинути свої домівки через бойові дії [19], [40]. Конфлікти ведуть до руйнування інфраструктури, втрати житла та відсутності доступу до базових послуг.

Переслідування та репресії, зазвичай, — це політичні переслідування, які можуть бути спричинені авторитарними режимами або владними структурами, що використовують насильство для придушення інакодумства або політичної опозиції. Переслідування, такі як незаконні затримання, катування та інші форми насильства, можуть спонукати людей до втечі, щоб уникнути репресій [32, с. 47-54], [64, с. 33-39].

Політичні зміни та революції — революційні процеси, зміни урядів або політичні кризи можуть призвести до масового переміщення населення.

Наприклад, в умовах політичної революції, як це було в арабських країнах, численні люди були змушені залишити свої країни або регіони [39].

Соціальні наслідки: внутрішнє переміщення веде до збільшення навантаження на соціальні служби, такі як охорона здоров'я, освіта, соціальна допомога та інші публічні послуги. Держави можуть бути змушені виділяти додаткові кошти на забезпечення потреб ВПО, що може мати значний вплив на бюджет країни. Наприклад, в Україні витрати на соціальну допомогу та реабілітацію ВПО значно зросли після початку конфлікту [59][24, с. 1-10].

Економічна залежність: ВПО часто стикаються з серйозними економічними труднощами. Втрата роботи, нестача фінансових ресурсів і труднощі з інтеграцією в нові громади можуть призвести до підвищення рівня бідності серед переміщених осіб. В Україні спостерігається збільшення кількості ВПО, які живуть за межею бідності, що вимагає спеціальних соціальних програм і підтримки [5][69].

Правові та адміністративні проблеми: процес отримання статусу ВПО може бути ускладнений політичною нестабільністю. Затримки в адміністративних процедурах, відсутність чітких механізмів для надання статусу та недостатня правова база можуть призвести до того, що ВПО не отримують належної допомоги. В Україні, незважаючи на законодавчі зміни, процес отримання статусу ВПО може бути бюрократичним і затяжним [12, с. 15][62].

Політична нестабільність може ускладнити співпрацю між державними органами і міжнародними організаціями, що забезпечують допомогу ВПО. Нерегулярна або недостатня допомога може негативно впливати на ефективність гуманітарної підтримки. В Україні важливу роль у забезпеченні допомоги відіграють міжнародні організації, такі як ООН та інші гуманітарні агентства, але їх діяльність може бути ускладнена через політичні та адміністративні перешкоди.

Стратегії подолання викликів перш за все мають включати політичну стабільність. Для зменшення рівня внутрішнього переміщення необхідно

працювати над досягненням політичної стабільності та врегулюванням конфліктів. Важливими є миротворчі ініціативи, переговори і міжнародна підтримка.

Покращення правового регулювання: оптимізація адміністративних процедур, поліпшення правового захисту ВПО і забезпечення їх прав можуть зменшити проблеми, пов'язані з переміщенням.

Соціальна інтеграція: розробка програм для соціальної та економічної інтеграції ВПО може сприяти зменшенню їх економічних і соціальних труднощів. Включення ВПО в програми навчання, працевлаштування та психологічної підтримки є важливим кроком.

Політична нестабільність має значний вплив на ситуацію внутрішнього переміщення, створюючи численні виклики для держави та переміщених осіб. Ефективне вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, що включає забезпечення політичної стабільності, вдосконалення правових і адміністративних процесів, а також надання необхідної соціальної підтримки для ВПО. Важливо також враховувати міжнародний досвід та співпрацювати з міжнародними організаціями для підвищення ефективності гуманітарної допомоги.

Основні проблеми та перспективи фінансового забезпечення внутрішньо переміщених осіб розглянемо детальніше, спираючись на актуальні джерела.

Проблеми фінансового забезпечення ВПО: нестабільність доходів, недостатність соціальних виплат, відсутність доступу до фінансових послуг. Нестабільність доходів: багато внутрішньо переміщених осіб втратили свої джерела доходів через конфлікт, що призвело до фінансової нестабільності. Нестача стабільних доходів робить ВПО надзвичайно залежними від державної допомоги і гуманітарних організацій. За даними звіту UNHCR, зниження доходів і високий рівень безробіття серед ВПО погіршують їхню економічну ситуацію та підвищують ризик бідності [66, с. 92].

Недостатність соціальних виплат: існуючі соціальні виплати часто є недостатніми для покриття всіх витрат, які ВПО несе. Згідно з дослідженням

Громадської організації "Восток SOS", рівень соціальних виплат не відповідає реальним потребам ВПО, що створює додатковий фінансовий тиск і призводить до збільшення боргів і економічної нестабільності серед цих осіб [15, с. 57].

Відсутність доступу до фінансових послуг: ВПО, що оселилися в віддалених або сільських районах, часто стикаються з проблемами доступу до фінансових послуг, таких як кредити та банківські рахунки. Згідно з аналізом Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України, обмежений доступ до фінансових установ ускладнює отримання необхідних ресурсів для покриття витрат і розвитку малого бізнесу серед ВПО [49, с. 82].

Правові та адміністративні труднощі є ще однією великою проблемою для ВПО. Нерегулярний статус або відсутність документів ускладнюють доступ до соціальної допомоги та інших фінансових ресурсів. Звіт Міжнародної організації з міграції (ІОМ) підкреслює, що бюрократичні бар'єри і складнощі з документами заважають ВПО реалізувати свої права та отримати необхідну допомогу [37, с. 104].

ВПО часто стикаються з труднощами у працевлаштуванні через недостатню кваліфікацію, мовний бар'єр або дискримінацію на ринку праці. Державна служба статистики України надає дані, що підтверджують високий рівень безробіття серед ВПО, що є наслідком низького рівня освіти і недостатніх професійних навичок у частини цієї групи населення [21, с. 76].

Фінансове забезпечення ВПО є багатогранним процесом, що вимагає координації зусиль держави, міжнародних організацій та неурядових установ. Незважаючи на значні досягнення у створенні системи підтримки ВПО, існує ще багато проблем, які потребують вирішення. Ефективна реалізація програм фінансової допомоги, розвиток соціальних послуг і усунення бюрократичних бар'єрів є ключовими завданнями для забезпечення стійкого і гідного життя внутрішньо переміщених осіб в Україні.

Перспективи покращення фінансового забезпечення ВПО можуть бути такі : покращення соціальних виплат, розширення доступу до фінансових послуг, забезпечення надійного правового захисту, створення програм для

працевлаштування, партнерство з громадським сектором, підвищення прозорості та моніторингу системи. Нижче наведений короткий опис кожної з них.

Покращення соціальних виплат: перегляд і підвищення розміру соціальних виплат є важливим кроком для покращення фінансового становища ВПО. Важливо враховувати інфляцію і зміни в вартості життя, щоб забезпечити достатній рівень підтримки. Згідно з дослідженням Світового банку, ефективне підвищення соціальних виплат може суттєво зменшити рівень бідності серед ВПО та покращити їхнє фінансове становище [63, с. 93].

Розширення доступу до фінансових послуг: розробка програм, що забезпечують доступ ВПО до банківських послуг і мікrokредитів, може сприяти їх економічній стабільності. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України пропонує створення спеціальних фінансових інструментів для ВПО, що може допомогти в розвитку малих підприємств і покритті щоденних витрат [49, с. 82].

Забезпечення правового захисту: реформа правової системи для полегшення доступу ВПО до соціальних і фінансових ресурсів може значно поліпшити їхнє становище. Зменшення бюрократичних перешкод і покращення адміністративних процедур є ключовими для забезпечення ефективного доступу до допомоги. Міжнародна організація з міграції (ІОМ) зазначає, що правова підтримка та спрощення процесів можуть зменшити кількість відмов у допомозі і покращити доступність ресурсів [37, с. 104].

Створення програм для працевлаштування: розробка програм підвищення кваліфікації, мовного навчання та підтримки малого бізнесу може суттєво покращити інтеграцію ВПО в ринок праці. Підтримка професійного розвитку і освітніх ініціатив може допомогти ВПО знайти роботу і зменшити їхню залежність від соціальної допомоги [21, с. 76].

Партнерство з громадським сектором: співпраця з неурядовими організаціями та міжнародними інституціями може допомогти у розробці і реалізації програм підтримки ВПО. Центр соціальних реформ вказує на

важливість партнерства між урядом, громадським сектором та міжнародними організаціями для ефективного надання допомоги і підтримки [68, с. 68].

Підвищення прозорості та моніторингу: впровадження систем моніторингу і оцінки ефективності програм підтримки може забезпечити більш ефективне використання ресурсів і своєчасне коригування політик. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) підкреслює необхідність впровадження механізмів для оцінки результативності програм і забезпечення прозорості у витратах [53, с. 115].

Фінансове забезпечення внутрішньо переміщених осіб є критично важливим для їх адаптації та інтеграції. Існуючі проблеми, такі як нестабільність доходів, недостатність соціальних виплат, обмежений доступ до фінансових послуг, правові та адміністративні труднощі, а також проблеми з працевлаштуванням, потребують комплексного підходу до їх вирішення. Перспективи покращення ситуації можуть бути досягнуті через підвищення соціальних виплат, розширення доступу до фінансових послуг, правову підтримку, створення програм працевлаштування, ефективне партнерство з громадським сектором і впровадження систем моніторингу. Важливо продовжувати зусилля, спрямовані на поліпшення умов життя ВПО та забезпечення їх економічної стабільності.

Правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні є важливим і складним питанням, яке потребує подальшого вдосконалення. Хоча існуючі законодавчі акти та політики мають на меті захист прав ВПО, багато аспектів правового забезпечення залишаються нерегульованими або погано реалізованими, що створює численні юридичні виклики.

Процес визнання статусу внутрішньо переміщеної особи в Україні є тривалим і заплутаним. Відповідно до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII [15, с. 57], особи, які були змушені покинути свої домівки через збройний конфлікт, тимчасову окупацію або інші надзвичайні обставини, мають право на отримання статусу ВПО. Проте, на практиці процедура отримання цього

статусу часто супроводжується затримками і складнощами. Часто виникають проблеми з документами, що підтверджують переміщення особи, а також з процесом розгляду заяви, що затримує надання соціальної допомоги та інших послуг.

Ще одним серйозним викликом є відсутність єдиної національної політики щодо забезпечення житлом ВПО. В Україні відсутні чіткі та узгоджені норми, що регулюють надання житлових умов для ВПО. Це призводить до значних труднощів для багатьох переміщених осіб, які залишаються без стабільного місця проживання на тривалий час. Внаслідок цього виникають проблеми з інтеграцією ВПО в нові громади, а також з їхнім соціальним і економічним становищем [67, с. 34]. Відсутність державної підтримки у забезпеченні житлом створює додаткові труднощі, що ускладнюють адаптацію ВПО до нових умов життя.

Забезпечення доступу до соціальних і медичних послуг є ще однією важливою проблемою. Законодавство гарантує ВПО рівний доступ до таких послуг, однак на практиці багато переміщених осіб стикаються з бар'єрами. Наприклад, в деяких випадках ВПО мають труднощі з доступом до медичних послуг через віддаленість або недостатню забезпеченість медичними закладами в нових місцях проживання [18, с. 45-53]. Бюрократичні перешкоди та недостатня інформація про доступні послуги також ускладнюють реалізацію прав ВПО на соціальне забезпечення та медичну допомогу.

Питання працевлаштування ВПО залишається нерегульованим. Хоча законодавство передбачає право ВПО на працевлаштування, відсутність чітких механізмів реалізації цього права створює значні труднощі. ВПО часто стикаються з дискримінацією з боку роботодавців, а також мають обмежені можливості для доступу до ринку праці через втрату документів або відсутність професійної кваліфікації [35, с. 88-94]. Це негативно впливає на їхню економічну незалежність та соціальну інтеграцію.

Щоб вирішити зазначені юридичні виклики, необхідно здійснити комплексне вдосконалення законодавчої бази та механізмів її реалізації.

Необхідно розробити єдину національну політику щодо забезпечення житлом ВПО, забезпечити ефективний доступ до соціальних і медичних послуг, а також сприяти працевлаштуванню та професійній адаптації переміщених осіб. Тільки через системні зміни можна забезпечити належний рівень правового захисту ВПО та їхню успішну інтеграцію в українське суспільство [46, с. 76].

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

ВПО є однією з найбільш вразливих категорій населення, які зазнали негативних наслідків через збройні конфлікти, природні катастрофи або інші надзвичайні ситуації. Забезпечення належного фінансового та правового захисту для ВПО є критично важливим для відновлення їхніх прав, гідності та соціальної стабільності. В умовах сучасних викликів необхідно шукати ефективні шляхи вдосконалення системи підтримки ВПО, що дозволить забезпечити їх належну інтеграцію в суспільство та покращити якість життя, а саме гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами.

Впровадження Керівних принципів ООН є необхідним процесом щодо внутрішнього переміщення у національне законодавство, зокрема, щодо захисту прав на безпеку, житло, охорону здоров'я та освіти для ВПО.

Ще одним інструментом для вдосконалення є ратифікація міжнародних угод. Україна повинна ратифікувати та імплементувати міжнародні конвенції, такі як Конвенція ООН про статус біженців, адаптуючи їх положення до потреб ВПО.

Вдосконалення механізмів правової допомоги полягає у необхідності забезпечити ВПО доступ до якісної юридичної допомоги шляхом розширення мережі безоплатних правових консультацій та послуг.

Також варто організовувати регулярні інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності ВПО щодо їхніх прав та можливостей у рамках чинного законодавства.

Дуже корисним було б розробити єдине комплексне законодавство для ВПО. Для цього необхідно розробити та прийняти єдиний законодавчий акт, що регулюватиме всі аспекти підтримки та захисту ВПО, включаючи житлові права, соціальні виплати, доступ до медицини та освіти.

Спрощення процедур було б тільки позитивним кроком у соціальне забезпечення ВПО. Слід передбачити більш прозорі та прості процедури

реєстрації ВПО та отримання ними необхідної підтримки, що зменшить адміністративний тиск на цю категорію населення.

Інтеграція правових норм у галузеве законодавство включає такі моменти: внесення змін до існуючих законів, гарантії захисту в різних сферах. Необхідно інтегрувати положення щодо ВПО у відповідні законодавчі акти, такі як Житловий кодекс, Закон "Про освіту", Закон "Про охорону здоров'я" та інші.

ВПО повинні мати чітко прописані права на доступ до житла, роботи, освіти, медицини та соціальної допомоги у відповідних нормативних актах.

Забезпечення житлових прав ВПО, створення державних програм житлового забезпечення дасть можливість доступного житла для ВПО, отримання пільгових кредитів та іпотек, створення фондів для реконструкції та оренди житла, а також субсидій на оренду житла.

Доступне житло для ВПО: важливо розробити та впровадити державні програми, спрямовані на будівництво та надання доступного житла для ВПО, особливо в регіонах з високим рівнем переміщення.

Пільгові кредити та іпотека: законодавчо закріпити надання ВПО пільгових кредитів та іпотечних програм для придбання або будівництва житла.

Фонд реконструкції житла: законодавче створення фонду для фінансування реконструкції пошкодженого житла або будівництва нових житлових приміщень для ВПО.

Субсидії на оренду житла: внесення змін до законодавства з метою надання субсидій для покриття витрат на оренду житла для малозабезпечених та вразливих категорій ВПО.

Покращення доступу до соціальних послуг та зайнятості досягається шляхом розширення програм соціального забезпечення, тобто підвищенням їх рівня, але спрощенням доступу. Підвищення рівня соціальної допомоги: законодавче збільшення розміру щомісячної адресної допомоги ВПО для покриття витрат на проживання, з урахуванням інфляції та зростання вартості життя.

Спрощення доступу до соціальних послуг: вдосконалення процедур доступу до соціальних послуг, таких як медична допомога, освіта та соціальні виплати, шляхом зменшення бюрократичних перешкод.

Сприяння працевлаштуванню, перш за все, потребує розробки програм працевлаштування, які будуть законодавчо закріпленими та включатимуть професійну передпідготовку та навчання новим професіям. Наступним кроком має бути інтеграція ВПО у місцеві ринки праці, тобто заохочення місцевих підприємств до найму ВПО шляхом надання податкових пільг та інших стимулів, що сприятиме їх економічній інтеграції.

Для захисту прав ВПО необхідне створення спеціалізованих інституцій, формування державних органів з питань ВПО. Такою інституцією може бути національне агентство з питань ВПО, яке буде відповідати за розробку та впровадження політики у сфері підтримки ВПО.

Моніторинг та звітність у таких агентствах передбачає запровадження системи моніторингу та звітності щодо реалізації законодавчих ініціатив та програм підтримки ВПО на національному та місцевому рівнях.

Для більш ефективної реалізації законодавчих ініціатив потрібне залучення громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Активне залучення міжнародних партнерів для обміну досвідом та ресурсами сприятиме удосконаленню національного законодавства у сфері захисту прав ВПО.

Удосконалення законодавства щодо внутрішньо переміщених осіб є важливим етапом у забезпеченні їх прав та гідного рівня життя. Зміцнення правової бази, створення ефективних державних програм підтримки та забезпечення доступу до житла і соціальних послуг повинні стати пріоритетними завданнями для законодавців. Реалізація цих заходів не тільки покращить становище ВПО, але й сприятиме зміцненню соціальної стабільності та розвитку України в цілому.

Цього можна досягти при можливості залучення міжнародної допомоги та підтримки. Міжнародної допомога є критично важливою рушійною силою

для вирішення соціальних, економічних та гуманітарних викликів, з якими стикається Україна, особливо у контексті підтримки внутрішньо переміщених осіб. Міжнародні організації, уряди іноземних держав та благодійні фонди готові надавати фінансову, технічну та гуманітарну підтримку. Однак ефективне використання цих ресурсів потребує системного підходу та чіткої координації на всіх рівнях:

Організація Об'єднаних Націй (ООН) відіграє ключову роль у координації міжнародної гуманітарної допомоги, надаючи фінансування, технічну допомогу та підтримку через свої агентства, такі як Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), Всесвітню продовольчу програму (ВПП) та Програму розвитку ООН (ПРООН).

Європейський Союз (ЄС) надає значну фінансову підтримку через програми гуманітарної допомоги, технічного сприяння та розвитку, зокрема через Європейський інструмент сусідства (ENI) та гуманітарну допомогу ЄС (ECHO).

Світовий банк надає кредити, гранти та технічну допомогу для реалізації проектів, спрямованих на розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та соціального захисту в Україні.

Уряд США: США надають фінансову та технічну допомогу Україні через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та програми підтримки ВПО, зокрема у сферах охорони здоров'я, освіти та економічного розвитку.

Уряд Канади: Канада активно підтримує гуманітарні та соціальні проекти в Україні, спрямовані на допомогу ВПО та розвиток місцевих громад, через канадське Агентство міжнародного розвитку (CIDA).

Уряди інших держав: такі країни, як Німеччина, Великобританія, Швеція, Японія та інші, також надають значну підтримку Україні через двосторонні програми допомоги та грантові проекти.

Міжнародний Червоний Хрест – благодійна організація, що надає гуманітарну допомогу та підтримку ВПО, зокрема у сфері медицини, харчування та забезпечення основних потреб.

Данська рада у справах біженців (DRC): DRC надає допомогу ВПО в Україні у сферах захисту прав, забезпечення житлом та економічної інтеграції.

Міжнародна організація з міграції (MOM): MOM реалізує програми з підтримки ВПО, що включають реінтеграцію, працевлаштування та соціальну адаптацію.

Напрями використання міжнародної допомоги: гуманітарна допомога, забезпечення базових потреб, медична допомога, забезпечення тимчасовим житлом, соціально-економічна підтримка, освітні програми, інфраструктурні проекти, інституційна підтримка, підтримка громадянського суспільства. Гуманітарна допомога, забезпечення базових потреб: надання продовольства, медикаментів, предметів гігієни та інших життєво необхідних товарів для ВПО.

Медична допомога: розширення доступу до медичних послуг, включаючи психосоціальну підтримку та реабілітацію постраждалих осіб.

Забезпечення тимчасовим житлом: будівництво та облаштування тимчасових житлових комплексів для ВПО.

Соціально-економічна підтримка: розробка та впровадження програм професійної підготовки, перепідготовки та підтримки малого підприємництва для ВПО.

Освітні програми: підтримка доступу дітей ВПО до якісної освіти, включаючи шкільне та вищу освіту, а також організація додаткових навчальних курсів та тренінгів.

Інфраструктурні проекти: фінансування відновлення зруйнованої інфраструктури, зокрема житлових будинків, шкіл, лікарень та транспортних мереж.

Інституційна підтримка: залучення міжнародної допомоги для зміцнення державних інституцій, що відповідають за координацію та реалізацію програм допомоги ВПО.

Підтримка громадянського суспільства: сприяння розвитку та діяльності неурядових організацій, що працюють з ВПО, шляхом надання грантів, технічної підтримки та обміну досвідом.

Обов'язковим елементом є запровадження механізмів контролю та звітності щодо використання міжнародної допомоги для забезпечення прозорості та ефективності її використання.

Для того щоб залучити міжнародні організації та уряди до допомоги необхідно мати стратегію.

Стратегії залучення міжнародної допомоги, розробка національної стратегії завжди починається з її формування, далі йде координація міжурядової співпраці, активізація дипломатичних зусиль, підтримка на міжнародній арені, участь у міжнародних форумах і на кінець зміцнення співпраці і розвиток спільних проектів.

Формування стратегії залучення: необхідно розробити національну стратегію залучення міжнародної допомоги, що включатиме визначення пріоритетних напрямів, обсягів фінансування та конкретних завдань.

Координація міжурядової співпраці: зміцнення координації між урядовими установами та міжнародними партнерами для забезпечення синергії у реалізації проектів підтримки ВПО.

Активізація дипломатичних зусиль, підтримка на міжнародній арені: активне використання дипломатичних каналів для залучення додаткових ресурсів та підвищення рівня міжнародної підтримки.

Участь у міжнародних форумах: забезпечення активної участі України у міжнародних форумах та конференціях, присвячених проблемам ВПО та гуманітарної допомоги.

Розвиток проектів з міжнародними НУО: стимулювання співпраці з міжнародними неурядовими організаціями, що мають досвід у реалізації гуманітарних та соціальних проектів.

Залучення міжнародної допомоги є важливим інструментом для подолання викликів, з якими стикається Україна у підтримці внутрішньо переміщених осіб. Ефективне використання наданих ресурсів вимагає скоординованих дій на національному та міжнародному рівнях, що включають розвиток стратегій, зміцнення інституцій та активізацію дипломатичних зусиль.

Реалізація цих заходів сприятиме покращенню якості життя ВПО, їх соціально-економічній інтеграції та відновленню країни в цілому.

ВИСНОВКИ

Фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб є критично важливим елементом соціальної політики України та міжнародного співтовариства. Воно охоплює широкий спектр заходів, що спрямовані на підтримку однієї з найбільш вразливих категорій населення, яка постраждала внаслідок збройних конфліктів, політичної нестабільності, а також інших кризових ситуацій, що змушують людей залишати свої домівки. Цей процес є багатограним і включає не лише надання матеріальної підтримки, але й забезпечення правового захисту, інтеграцію в нові громади, доступ до соціальних послуг, освіти, медичної допомоги та ринку праці.

Основними причинами внутрішнього переміщення в Україні є збройні конфлікти, зокрема військові дії на сході країни, а також тимчасова окупація. Політична нестабільність та економічні труднощі також сприяють погіршенню ситуації, змушуючи людей залишати свої постійні місця проживання. Ці обставини вимагають від держави розробки та реалізації ефективної політики, спрямованої на захист та підтримку ВПО, зокрема через вдосконалення фінансово-правових механізмів.

Законодавство України, що регулює питання внутрішнього переміщення, є одним із ключових інструментів забезпечення прав ВПО. Зокрема, воно включає положення про реєстрацію, надання грошової допомоги, забезпечення доступу до житла, соціальних послуг та медичної допомоги. Однак, незважаючи на існування базового правового поля, існують значні прогалини, які потребують негайного вирішення. Необхідно удосконалити законодавчу базу для забезпечення більш ефективної реалізації прав ВПО, гармонізувати національні нормативні акти з міжнародними стандартами та угодами, які регулюють питання внутрішнього переміщення.

Міжнародні стандарти та угоди, такі як Принципи ООН щодо захисту та допомоги внутрішньо переміщеним особам, відіграють важливу роль у формуванні національної політики в цій сфері. Вони встановлюють загальні норми та правила, що повинні бути враховані державами для забезпечення

належного захисту та підтримки ВПО. Важливим аспектом є імплементація цих стандартів у національне законодавство, що дозволить підвищити рівень захисту прав ВПО, а також забезпечити відповідність міжнародним зобов'язанням України.

Система грошових виплат та допомоги для ВПО є однією з основних форм фінансового забезпечення. Вона включає щомісячну адресну допомогу для покриття витрат на проживання, компенсації за втрачене майно, а також інші види соціальних виплат. Однак, на практиці ці механізми часто стикаються з труднощами у реалізації, зокрема через бюрократичні перепони, недостатню фінансування, а також відсутність ефективного моніторингу використання коштів. Це вимагає від держави розробки нових підходів та вдосконалення існуючих механізмів для забезпечення більшої ефективності та доступності фінансової допомоги.

Соціальні програми та гранти для ВПО також відіграють важливу роль у підтримці цієї категорії населення. Вони спрямовані на забезпечення доступу до освіти, медичної допомоги, психологічної реабілітації, а також на сприяння працевлаштуванню та економічній інтеграції. Крім того, міжнародні організації, такі як ООН, Європейський Союз, Світовий банк, та численні неурядові організації, активно залучаються до надання технічної та фінансової допомоги для реалізації таких програм. Однак, для досягнення максимального ефекту від цих заходів необхідно забезпечити належну координацію між різними організаціями та державними установами, а також розробити довгострокові стратегії підтримки ВПО.

Проблеми та перспективи фінансового забезпечення внутрішньо переміщених осіб є складною та багатоплановою темою, що вимагає системного підходу. На сьогоднішній день основними проблемами залишаються недостатнє фінансування, неефективність існуючих механізмів допомоги, а також правова невизначеність, що часто призводить до порушення прав ВПО. Водночас, існують перспективи для покращення ситуації, зокрема через залучення додаткових міжнародних ресурсів, вдосконалення національного

законодавства та розвиток нових соціальних програм, спрямованих на підтримку ВПО.

Права та гарантії внутрішньо переміщених осіб закріплені в національному законодавстві, однак їх реалізація на практиці часто стикається з труднощами. Важливим аспектом є забезпечення доступу ВПО до правосуддя, можливість отримання правової допомоги, а також дотримання принципу недискримінації. Крім того, необхідно розробити ефективні механізми захисту майнових прав ВПО, включаючи компенсацію за втрачене майно та забезпечення доступу до житла.

Процедури отримання статусу та захисту для ВПО є одним із ключових аспектів забезпечення їх прав. Вони включають реєстрацію, надання документів, що підтверджують статус ВПО, а також доступ до соціальних послуг та грошової допомоги. Однак, ці процедури часто є складними та бюрократизованими, що ускладнює доступ ВПО до необхідних послуг та підтримки. Це вимагає від держави спрощення процедур, забезпечення прозорості та доступності інформації про права та можливості ВПО.

Юридичні виклики та невирішені питання, що стоять перед ВПО, включають низку аспектів, зокрема забезпечення правового захисту, доступ до правосуддя, захист майнових прав, а також вирішення питання компенсації за втрачене майно. Важливою проблемою є також недосконалість національного законодавства, що не завжди враховує специфічні потреби ВПО, а також відсутність ефективних механізмів реалізації вже існуючих норм. Це вимагає від держави розробки нових законодавчих ініціатив, спрямованих на захист прав ВПО, а також вдосконалення існуючих правових механізмів.

Правові та фінансові виклики в контексті конфліктів та нестабільності є особливо актуальними для ВПО. Конфлікти ускладнюють доступ до соціальних послуг, медичної допомоги, освіти та житла, а також створюють додаткові ризики для безпеки та добробуту ВПО. Крім того, фінансові обмеження часто призводять до недостатнього забезпечення потреб ВПО, що ускладнює їх інтеграцію в нові громади та повернення до нормального життя. Це вимагає від

держави та міжнародної спільноти розробки нових підходів до забезпечення прав та потреб ВПО в умовах конфліктів та нестабільності.

Роль конфліктів у ускладненні фінансово-правового забезпечення ВПО є значною. Збройні конфлікти часто призводять до руйнування інфраструктури, втрати майна та засобів до існування, що робить ВПО ще більш залежними від державної та міжнародної підтримки. Крім того, конфлікти створюють додаткові виклики для забезпечення правового захисту ВПО, зокрема через обмежений доступ до правосуддя, відсутність механізмів захисту майнових прав та труднощі у реалізації соціальних програм.

Вплив політичної нестабільності на ситуацію внутрішнього переміщення також є значним фактором, що ускладнює забезпечення прав та потреб ВПО. Політична нестабільність часто призводить до погіршення соціально-економічної ситуації, зниження рівня життя, а також створює додаткові ризики для безпеки та стабільності в країні. Це, у свою чергу, впливає на можливість держави ефективно забезпечувати права та потреби ВПО, а також ускладнює залучення міжнародної допомоги та підтримки.

Шляхи вдосконалення фінансово-правового забезпечення для ВПО включають низку заходів, спрямованих на покращення існуючих механізмів підтримки. Зокрема, необхідно вдосконалювати законодавчу базу, забезпечувати стабільне фінансування соціальних програм, а також спрощувати процедури отримання допомоги та доступу до соціальних послуг. Крім того, важливо розвивати нові форми підтримки, такі як гранти, програми професійної перепідготовки, а також забезпечувати доступ ВПО до ринку праці.

Рекомендації щодо удосконалення законодавства для ВПО включають гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами, розвиток ефективних механізмів захисту прав ВПО, а також вдосконалення процедур отримання статусу та допомоги. Важливо забезпечити прозорість та доступність інформації для ВПО, спрощення процедур реєстрації та доступу до соціальних послуг, а також розробку нових законодавчих ініціатив, спрямованих на захист прав ВПО в умовах конфліктів та нестабільності.

Можливості залучення міжнародної допомоги та підтримки є важливим аспектом забезпечення прав та потреб ВПО. Міжнародні організації, такі як ООН, DRC, NRC, Європейський Союз, Світовий банк, активно залучаються до надання технічної та фінансової допомоги для підтримки ВПО. Однак, для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити належну координацію між державними органами та міжнародними партнерами, а також розробити довгострокові стратегії залучення міжнародної допомоги, спрямовані на покращення ситуації для ВПО.

Таким чином, фінансово-правове забезпечення внутрішньо переміщених осіб в Україні є складним та багатогранним процесом, що вимагає комплексного підходу. Реформування національного законодавства, розвиток нових соціальних програм, забезпечення стабільного фінансування, а також залучення міжнародної допомоги є ключовими елементами, необхідними для ефективного захисту прав та потреб ВПО. Враховуючи виклики, з якими стикаються ВПО в умовах конфліктів та політичної нестабільності, державі та міжнародній спільноті необхідно об'єднати зусилля для забезпечення належного фінансово-правового забезпечення цієї вразливої категорії населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Amnesty International. Виклики у виконанні законодавства щодо внутрішньо переміщених осіб в Україні / Amnesty International. Лондон, 2022. С.123.
2. Amnesty International. Захист від дискримінації внутрішньо переміщених осіб / Amnesty International. Лондон, 2019. С. 102.
3. Amnesty International. Імплементация міжнародних стандартів щодо внутрішньо переміщених осіб / Amnesty International. Лондон, 2023. С. 88.
4. Amnesty International. Криза рохінджа у М'янмі: причини та наслідки / Amnesty International. Лондон, 2018. С. 110.
5. Human Rights Watch. Доповідь про права ВПО в Україні: 2021 / Human Rights Watch. URL:<https://www.hrw.org/report/2021/01/25/ukraine-displaced-and-distressed> (дата звернення: 10.08.2024).
6. Агентство ООН у справах біженців (UNHCR). Внутрішньо переміщені особи в Україні: актуальний стан: звіт. Київ, 2021. С. 96.
7. Агентство ООН у справах біженців (UNHCR). Підтримка підприємництва серед ВПО: досвід різних країн: звіт. Київ, 2021. С. 89.
8. Африканський союз. Африканська хартія з прав людини та народів (Кампанійська угода). Аддис-Абеба, 2009. С. 54.
9. Веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <https://bank.gov.ua/>
10. Венеціанська комісія. Законодавство щодо внутрішньо переміщених осіб: аналіз і рекомендації. Страсбург, 2020. С. 75.
11. Верховна Рада України. Закон України про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: від 20 жовт. 2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 46. С. 2041.
12. Відділ соціальних досліджень при Національному університеті "Києво-Могилянська академія". Оцінка соціально-економічних наслідків внутрішнього переміщення: 2023. С. 15. URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/uk/social-sciences>

13. ВПО і міжнародне право: Посібник з внутрішнього переміщення. Київ: Інститут міжнародних відносин, 2019. С. 256.
14. Всесвітня організація охорони здоров'я. Підтримка медичних послуг для ВПО в Україні. Женева: ВООЗ, 2021. С. 64
15. Громадська організація "Восток SOS". Аналіз соціальних виплат для ВПО в Україні. Київ: Восток SOS, 2022. С. 57.
16. Громадська організація "Правозахист". Офіційний сайт. URL: <https://pravozahyst.org/>
17. Громадський центр соціальних ініціатив. Соціальні програми для внутрішньо переміщених осіб в Україні: огляд та аналіз. Київ: Громадський центр соціальних ініціатив, 2023. С. 91.
18. Гусарова, Л. В., Петренко, І. М. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в умовах реформування системи охорони здоров'я України // Соціальна економіка. 2022. № 3. С. 45–53.
19. Данська рада у справах біженців. Офіційний сайт. URL: <https://drc.ngo/our-work/where-we-work/europe/ukraine/>
20. Державна програма забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та учасників АТО: виклики та перспективи. Київ: Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, 2020. С. 128.
21. Державна служба статистики України. Статистика працевлаштування ВПО. Київ: ДССУ, 2024. С. 76.
22. Доповідь про стихійні лиха: Управління ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА), 2010. С. 144.
23. Допомога у разі надзвичайних ситуацій та спеціальних потреб ВПО. Доступно: <https://www.msp.gov.ua/ua/news/overemergency-aid.html>
24. Європейський Союз. Звіт про ситуацію з внутрішніми переміщеннями в Україні: 2022. С. 1-10. URL: <https://europa.eu/!Yg48hM>
25. Європейський суд з прав людини. Права внутрішньо переміщених осіб: судові прецеденти. Страсбург, 2021. С. 115.

26. Європейський суд з прав людини. Рішення щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб. Страсбург, 2021. С. 96.
27. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 46. С. 2040.
28. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20.10.2014 № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.
29. Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" від 20 жовт. 2014 р. № 1706-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 43. Ст. 2040.
30. Кабінет Міністрів України. Постанова " Деякі питання соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих категорій осіб " від 26 січня 2024 р. № 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94-2024-%D0%BF#Text>
31. Кабінет Міністрів України. Про затвердження Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи: Постанова від 1 жовт. 2014 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-%D0%BF>
32. Квашук О.В. Психологічна реабілітація внутрішньо переміщених осіб в Україні: проблеми та перспективи // Психологічний журнал. 2019. Т. 2, № 3. С. 47-54.
33. Костенко В.С. Вплив військових конфліктів на соціально-економічне становище ВПО в Україні // Економічний журнал. 2022. № 2. С. 25-31.
34. Левченко І.М. Проблеми правового забезпечення внутрішньо переміщених осіб в умовах конфлікту // Юридичний вісник. 2021. № 4. С. 10-16.
35. Малиновський В. Я. Працевлаштування внутрішньо переміщених осіб: проблеми та шляхи їх вирішення // Юридичний вісник. 2023. № 2. С. 88–94.
36. Механізми фінансової допомоги ВПО в Україні. Доступно: <https://www.msp.gov.ua/news/finansova-dopomoga-vpo.html>

37. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Звіт про правові і адміністративні труднощі для ВПО. – Київ: МОМ, 2023. С. 104
38. Міжнародна організація з міграції (МОМ). Звіт "Внутрішньо переміщені особи в Україні: стан та проблеми". – Київ, 2021. С. 78
39. Міжнародна організація з міграції. Огляд ситуації з ВПО в Україні: 2023. URL: <https://www.iom.int/ukraine-displacement-monitoring>
40. Міжнародна організація з міграції. Офіційний сайт. URL: <https://www.iom.int/countries/ukraine>
41. Міжнародна організація з міграції. Юридичні консультації та захист прав ВПО в Україні. Київ: МОМ, 2022. С. 49
42. Міжнародна організація праці (МОП). Економічна реінтеграція внутрішньо переміщених осіб: підходи та практики. Женева, 2022. С. 140
43. Міжнародний комітет Червоного Хреста. Гранти та фінансування для ВПО: Роль міжнародних організацій у кризових ситуаціях. Женева, 2024. С. 76
44. Міжнародний комітет Червоного Хреста. Звіти про цільову допомогу ВПО в Україні. Женева, 2020. С. 56
45. Міністерство соціальної політики України. Єдиний державний реєстр внутрішньо переміщених осіб: нові можливості та перспективи. Київ, 2023. С. 130
46. Міністерство соціальної політики України. Національна стратегія інтеграції внутрішньо переміщених осіб на 2024-2028 роки: проект. Київ: Мінсоцполітики, 2024. С. 76
47. Міністерство соціальної політики України. Постанова Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 року № 509 Про облік внутрішньо переміщених осіб. Київ: Міністерство соціальної політики України, 2014. С. 24
48. Міністерство соціальної політики України. Програми фінансової підтримки внутрішньо переміщених осіб. Київ, 2023. С. 134
49. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України. Фінансові послуги для ВПО: виклики і можливості. Київ: НКЦПФР, 2023. С. 82

50. ООН. Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. Женева, 1998. С. 48
51. ООН. Конвенція про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей, 1990. Женева: ООН, 1990. С. 72.
52. ООН. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права та Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. Нью-Йорк: ООН, 1966. С. 65
53. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Моніторинг і оцінка ефективності політик. Париж: OECD, 2024. С. 115
54. Організація Об'єднаних Націй (ООН). Керівні принципи з питань внутрішнього переміщення. – 1998.
55. Оцінка ефективності програм підтримки ВПО. Доступно: <https://www.unhcr.org/ua/evaluation-of-ukraine-vpo-programs.html>
56. Підтримка ВПО з боку міжнародних організацій. Доступно: <https://www.iom.org.ua/uk/projects/ukraine-displaced-persons-support>
57. Постанова Верховної Ради України "Про соціальну допомогу ВПО": від 2 груд. 2016 р. № 1720-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 5. Ст. 62.
58. Програма державної підтримки ВПО України. Доступно: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/programa-derzhavnoji-pidtrimki-vpo-ukrayini>
59. Програма розвитку ООН (ПРООН). Доповідь про гуманітарну ситуацію в Україні: 2022. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library.html>
60. Програма розвитку ООН. Підтримка працевлаштування внутрішньо переміщених осіб в Україні. Київ: ПРООН, 2022. С. 58
61. Світовий банк. Офіційний сайт. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>
62. Сайти міжнародних організацій, які працюють з ВПО в Україні. Офіційний сайт. URL: <https://www.refugee-info.org/ukraine/>
63. Світовий банк. Програми підтримки ВПО. Вашингтон: Світовий банк, 2023. С. 93

64. Смирнова М. Оцінка результативності соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам в Україні // Економіка і суспільство. 2020. № 22. С. 33–39.
65. УВКБ ООН. Глобальний договір про біженців. Женева, 2018. С. 102
66. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR). Звіт про внутрішньо переміщених осіб в Україні. Київ: UNHCR, 2023. С. 92
67. Філіпова, А. В. Проблеми забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб в Україні: аналітичний звіт. Київ: НІСД, 2021. С. 34
68. Центр соціальних реформ. Огляд неурядових ініціатив. – Київ: Центр соціальних реформ, 2022. С. 68
69. Штаб гуманітарної допомоги ООН в Україні. Аналіз потреб ВПО: 2023. URL: <https://www.unocha.org/ukraine>